

Raadsinformatiebericht

Collegevergadering: 12 november 2024

Zaaknummer : 1282979
Team : Ruimtelijk Beleid Heemstede
Portefeuillehouder : A.H.A. Grummel
Openbaarheid : Actief openbaar

Onderwerp

Raadsinformatiebericht: Plan van aanpak toekomstbestendige Omgevingsdienst IJmond

☐ Ter informatie/update	☒ Toezeggingen/actielijst commissie of raad
☐ Beantwoording schriftelijke vragen	☐ Overige

U krijgt een reactie op het punt van de actielijst van de commissie Middelen.

Aanleiding

Tijdens de commissie Middelen van 9 oktober 2024 is toegezegd de raad te informeren over de ontwikkelingen bij Omgevingsdienst IJmond (ODIJmond). Op de commissievergadering werd middels de Begrotingswijziging 2025 door ODIJmond een extra bijdrage van de gemeente gevraagd.

Deze extra middelen zijn nodig om de omgevingsdienst robuust en toekomstbestendig te maken. In dit traject lopen een aantal programma's, waaronder het actualiseren van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) en het onderzoeken van mogelijke toekomstscenario's. Op de commissievergadering is toegezegd om in januari 2025 een technische sessie te organiseren om de lopende programma's inhoudelijk toe te lichten.

Met dit bericht informeert het college over de voortgang en planning van deze programma's. Daarbij wordt de context van deze ontwikkelingen benoemd.

Interbestuurlijk Programma Versterking VTH

Om het stelsel van vergunningverlening, toezicht & handhaving op milieugebied te versterken, werken overheden samen via het Interbestuurlijke Programma versterking VTH (IBP). Vanuit het IBP vroeg het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) omgevingsdiensten een Plan van Aanpak in te dienen. Hierin lichten de omgevingsdiensten toe op welke wijze zij toewerken naar het voldoen aan de landelijk gestelde kwaliteitscriteria. Omgevingsdiensten moeten uiterlijk 1 april 2026 aan deze criteria voldoen. Deze criteria zijn er om te zorgen dat omgevingsdiensten hun taken zo uitvoeren, dat ze bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving (bescherming inwoners), het voorkomen van (vermijdbare) milieuschade en het aanpakken van de (milieu)problemen. Eind september beoordeelde het ministerie van IenW deze plannen van aanpak.

Beoordeling lenW

Op basis van het Plan van Aanpak van ODIJmond verwacht de staatssecretaris dat de route naar zelfstandig robuust niet reëel is en adviseert hij het bestuur na te denken over andere toekomstvormen. Deze conclusie van lenW ligt in lijn met het door het bestuur ingediende Plan van Aanpak. Ook het bestuur concludeerde dat ODIJmond in de huidige vorm niet voldoet aan alle kwaliteits- en robuustheidscriteria en daarmee niet toekomstbestendig is. Het bestuur koos daarom voor een Plan van Aanpak met vijf ontwikkellijnen, waarlangs zij de eerste noodzakelijke stappen wil zetten naar een toekomstbestendige uitvoering van de VTH-taken. Het ontwikkelen van toekomstscenario's op basis waarvan bestuurlijke keuzes gemaakt kunnen worden voor de lange termijn maakt onderdeel uit van dit proces. In deze raadsinformatiebrief lichten wij dit nader toe.

Proces vorming robuuste omgevingsdiensten

In 2021 leverde de Commissie Van Aartsen het rapport op 'Om de leefomgeving'. In dit rapport stelde de commissie vast dat het stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) onvoldoende functioneert en kwam zij met een tiental aanbevelingen. Via het Interbestuurlijke Programma Versterking-VTH, werkten overheden samen aan deze aanbevelingen. Een van de pijlers betreft het proces vorming van robuuste omgevingsdiensten. Om omgevingsdiensten te kunnen beoordelen op robuustheid zijn er landelijke kwaliteits- en robuustheidscriteria vastgesteld waaraan omgevingsdiensten moeten voldoen.

Beoordeling lenW

lenW beoordeelde de individuele plannen van aanpak van de diverse diensten en informeerde de Kamer hierover op 24 oktober over per brief. Momenteel geldt dat twee omgevingsdiensten robuust zijn. Voor tien omgevingsdiensten geldt dat het aannemelijk is dat zij op 1 april 2026 aan de robuustheidscriteria zullen voldoen. Voor zes omgevingsdiensten geldt dat het de vraag is of ze op 1 april 2026 aan de robuustheidscriteria gaan voldoen en voor negen omgevingsdiensten (waaronder ODIJmond) verwacht de staatssecretaris dat de route naar voldoen aan de robuustheidscriteria niet reëel is en adviseert hij het bestuur na te denken over andere toekomstvormen.

Gesprek lenW - ODIJmond

Eind september vond een gesprek plaats tussen lenW en ODIJmond voor een toelichting op de beoordeling. In dit gesprek lichtte ODIJmond toe op welke wijze het Plan van Aanpak tot stand was gekomen. Ten tijde van het schrijven van het Plan van Aanpak was nog niet alle informatie beschikbaar om concreet te kunnen aangeven op welke wijze ODIJmond op 1 april 2026 voldoet aan de landelijke criteria. ODIJmond koos daarmee voor een richtinggevend plan met vijf ontwikkellijnen, om ondertussen de benodigde informatie in beeld te krijgen. Daarnaast kijkt de gehanteerde beoordelingssystematiek alleen naar de kwaliteits- en robuustheidscriteria en maar zeer beperkt de context van het plan van aanpak en de keuze van het bestuur. Het feit dat het bestuur zelf ook constateert dat stappen om toekomstbestendig te worden noodzakelijke zijn en hiervoor ontwikkellijnen heeft beschreven zijn onvoldoende beoordeeld in de methodiek.

Omdat de benodigde informatie ten aanzien van de criteria nu wel beschikbaar is, leverde ODIJmond deze aan via een Addendum. Het bestuur van ODIJmond heeft lenW gevraagd om op korte termijn een reactie te geven op het Addendum en deze extra informatie mee te nemen in de beoordeling. Het bestuur van ODIJmond ziet een herziene beoordeling van lenW als een belangrijke, richtinggevende stap in de ontwikkelopgave van de organisatie.

Extra middelen

Afgelopen weken behandelden de raden en Provinciale Staten de begrotingswijziging 2025 van ODIJmond. Deze begrotingswijziging ondersteunt de ontwikkelijnen uit het Plan van Aanpak en daarmee de eerste noodzakelijk stappen naar een toekomstbestendige omgevingsdienst; zelfstandig of in een andere vorm. Daarnaast worden de middelen gebruikt om achterstanden in te lopen en de interne sturing binnen de organisatie te versterken. Ook diende ODIJmond een verzoek in bij het Rijk voor extra middelen om de stappen te nemen die op dit moment nodig zijn. IenW deed in het gesprek de toezegging dat ODIJmond tussen de € 200.000,- en € 250.000,- euro kan aanvragen, gekoppeld aan het Plan van Aanpak.

Uitwerken ontwikkelijnen

In afwachting van een mogelijke nieuwe beoordeling van het Plan van Aanpak ODIJmond door IenW, kiest het bestuur van ODIJmond ervoor om verder te werken aan de vijf ontwikkelijnen uit het Plan van Aanpak.

Programma GR, DVO en financieringsstructuur

Een eerste stap daarin is het herijken van de bestaande taken en formatie en het herijken van de Gemeenschappelijke Regeling (GR). Voor deze twee ontwikkelijnen uit het Plan van Aanpak vroeg ODIJmond eenmalig middelen aan via de Begrotingswijziging 2025. Dit programma geeft het bestuur, de deelnemers, raden en Provinciale Staten inzicht in de opgave in onze regio, inzicht in de gecontracteerde taken vanuit de deelnemers en inzicht in de kosten om de taken met borging van kwaliteits- en continuïteit meerjarig te kunnen uitvoeren.

Toekomstscenario's

Gelijktijdig aan dit traject heeft het bestuur van ODIJmond een extern bureau opdracht gegeven om toekomstscenario's uit te werken. Met de scenario's ontstaat inzicht in alle mogelijke richtingen om op 1 april 2026 te kunnen voldoen aan de landelijke criteria. Zelfstandig toekomstbestendig is daar één van, maar er zal ook nadrukkelijk gekeken worden naar strategische regionale samenwerking, fusie of de opbouw of afbouw van het takenpakket. Dit proces doorloopt ODIJmond in samenwerking met de deelnemers. Waarbij er aandacht is voor participatie met de raden en staten. In bijgevoegde planning staan de stappen op hoofdlijnen weergegeven.

Concluderend

Het bestuur van ODIJmond ziet een nieuwe beoordeling van IenW als een belangrijk signaal om verder te kunnen werken aan de noodzakelijk stappen om de VTH-taken op een toekomstbestendige wijze te organiseren.

Onderdeel daarbij is de begrotingswijziging 2025, waarbij het bestuur van ODIJmond zich de financiële positie van haar deelnemers realiseert. Een aantal deelnemers heeft al aangegeven te moeten kijken naar bezuinigingsopgaven richting 2026. De situatie van ODIJmond maakt het lastig om hierin op dit moment vooruit te kijken. Het programma herijking GR, DVO en financieringsstructuur en de toekomstscenario's gaan straks wel bijdragen aan het benodigde inzicht om ook eventuele bezuinigingsopgaven goed te kunnen behandelen. Met de motie 'Gemeenschappelijke regelingen' is het college gevraagd om te komen met bezuinigingen op de gemeenschappelijke regelingen. Heemstede neemt op dit moment voornamelijk basis milieutaken af bij de ODIJmond.

We verwachten dat in de toekomst juist meer milieutaken uitgevoerd moeten worden door de ODIJmond. Bezuinigen binnen de GR ODIJmond zijn daardoor hoogstwaarschijnlijk niet mogelijk. Met dit inzicht zal het bestuur in gesprek gaan met raden, Provinciale Staten en lenW om een definitieve toekomstrichting te bepalen.

Route naar een toekomstbestendig ODIJmond

		2024				2025				2026			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
	FINANCIEEL												
	Begrotingswijziging '25 incidenteel 2024 - 2025												
	Kadernota 2026 incidenteel 2026												
	Kadernota 2027 structurele financiering												
	INZICHT												
	Programma GR, DVO & financieringsstructuur *												
	Producten- & dienstencatalogus												
	Actualiseren bedrijvenbestand												
	BESTUURLIJKE (TOEKOMST)KEUZES												
	Beeldvormend (feitelijk inzicht)												
	Oordeelsvormend (selectie scenario's)												
	Oordeelsvormend (financiële impact)												
	UITWERKING												
	Meerjarenbegroting financieel ingroei												
	GR, DVO, financiering definitief maken *												
	Producten- & dienstencatalogus definitief												

* GR: Gemeenschappelijke Regeling
DVO: Dienstverleningsovereenkomst